

JADWIGA PŁOCKA

TURYSTYKA

WYBRANE ZAGADNIENIA

WWW.ESCAPEMAGAZINE.PL

Turystyka. Wybrane zagadnienia.

Jadwiga Płocka

Wydanie pierwsze, Toruń 2009

ISBN: 978-83-61744-12-2

Wszelkie prawa zastrzeżone!

Autor oraz Wydawnictwo dołożyli wszelkich starań, by informacje zawarte w tej publikacji były kompletne, rzetelne i prawdziwe. Autor oraz Wydawnictwo Escape Magazine nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikające z wykorzystania informacji zawartych w publikacji lub użytkowania tej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w publikacji są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Rozpowszechnianie całości lub fragmentu w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Kopiowanie, kserowanie, fotografowanie, nagrywanie, wypożyczanie, powielanie w jakiegokolwiek formie powoduje naruszenie praw autorskich.

Wydawnictwo Escape Magazine

<http://www.EscapeMagazine.pl>

bezpłatny fragment

Spis treści

OD AUTORKI	5
I. POJĘCIA I DEFINICJE	6
1.1 Pojęcie turystyki	7
1.1.1 Turystyka jako zjawisko	8
1.1.2 Turystyka a hierarchia potrzeb człowieka, jego czas wolny i praca	8
1.1.3 Aktualnie obowiązujące definicje turystyki i turysty	9
1.1.4 Ruch turystyczny	12
1.1.5. Gospodarka turystyczna	15
1.1.6. Produkt turystyczny	15
1.1.7. Zagospodarowanie turystyczne	16
1.1.8. Infrastruktura turystyczna i urządzenia turystyczne	16
1.2. Usługi turystyczne	17
1.2.1 Obsługa ruchu turystycznego	18
1.2.2 Walory (zasoby) turystyczne	18
1.3 Turystyka zrównoważona	19
II. ZARYS HISTORII TURYSTYKI	20
2.1 Turystyka na świecie	20
2.2 Turystka w Polsce	22
III. POTRZEBY I MOTYWY UPRAWIANIA TURYSTYKI	28
3.1 Potrzeby	28
3.2. Motywy, motywacja	29
3.3. Podróże Polaków w statystyce	33
3.4. Uczestnictwo Polaków w turystyce	35
3.4.1. Uczestnictwo dzieci w turystyce	36
IV. UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI	44
4.1. Czynniki wpływające na rozwój turystyki	44
4.2. Uwarunkowania i przesłanki społeczno-ekonomiczne, geograficzno-przyrodnicze, polityczne, kadrowe	46
4.2.1. Przesłanki społeczno-ekonomiczne	46
4.2.2. Związki turystyki z ogniwami życia społeczno-gospodarczego	47
4.2.3. Przesłanki geograficzno-przyrodnicze	49
4.2.4. Przesłanki polityczne	61
4.2.5. Przesłanki kadrowe	71
4.3. Trendy w turystyce	74
4.3.1. Modele zachowań obserwowanych w badaniach różnych organizacji	75
4.3.2. Trendy globalne w turystyce międzynarodowej	76
4.3.3. Wskazania dla przyszłości ruchu turystycznego	77

4.4. Organizacja turystyki w Polsce i na świecie	83
4.4.1. Podmioty polityki turystycznej	83
4.4.2. Narodowe organizacje turystyczne w Europie	84
4.4.3. Organizacje turystyki w Polsce	87
4.5 Ochrona prawna konsumentów produktu turystycznego	95
V. ROLA TURYSTYKI W ŻYCIU GOSPODARCZYM KRAJU	107
5.1. Pojęcia występujące w gospodarce turystycznej	107
5.2. Znaczenie rozwoju turystyki dla gospodarki państwa	110
5.3. Wpływ turystyki na gospodarkę lokalną	120
5.3.1. Możliwości rozwoju ekonomicznego przez turystykę społeczności lokalnych na obszarach chronionych	125
5.4. Sezonowość turystyki	127
VI. FUNKCJE I DYSFUNKCJE TURYSTYKI	131
6.1. Funkcje turystyki	131
6.2. Dysfunkcje współczesnej turystyki	136
VII. CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH RODZAJÓW I FORM RUCHU TURYSTYCZNEGO	140
6.1. Formy turystyki	140
6.2. Kryteria podziału turystyki	140
6.3. Rodzaje turystyki	141
6.3.1 Turystyka krajoznawcza	141
6.3.2 Turystyka kwalifikowana - specjalistyczna	142
VIII. AKTYWNOŚĆ TURYSTYCZNA LUDNOŚCI	166
IX. TURYSTYKA JAKO PRZEDMIOT BADAŃ NAUKOWYCH	181
LITERATURA	190

OD AUTORKI

Książka ta, to zbiór wybranych ważnych informacji dla studentów i słuchaczy różnych kierunków studiów związanych z turystyką i rekreacją, ale nie tylko. Myślę, że mogą skorzystać z nich także wszyscy ci, którym na sercu leży rozwój turystyki w naszym kraju.

O turystyce można mówić na wiele sposobów, bardzo sucho - operując liczbami, statystyką wpływu na gospodarkę, ale można i należy też zauważyć jej charakter humanistyczny. Jak powiedział K. Przeclawski: Na filozofię turystyki składa się ontologia i etyka turystyki. Istnieje analogia pomiędzy życiem i turystyką, byciem człowiekiem i byciem turystą. Człowiek żyje w czasie i w przestrzeni. Jego życie to: dzieciństwo, dorosłość i starość. Przestrzeń, w której żyje - to przestrzeń fizyczna, społeczna i kulturowa. Człowiek „wędruje” przez czas i przestrzeń. Wędruje w jakimś celu, przy pomocy określonych środków (wychowanie, wykształcenie, środki materialne), przechodzi przez etapy życia, kieruje się znakami, korzysta z „przewodników”. Przeżywa spotkania, wędruje z innymi, prowadzi z nimi rozmowy. Turystyka jest zachowaniem człowieka - wędrowką przez czas i przestrzeń, ale i powrotem. Jest czas przygotowania, czas drogi i czas wspomnień (Boyer). Są etapy podróży i kolejne podróże. Przestrzeń wędrowek stale się rozszerza (turystyka podwodna, kosmiczna). Podróż odbywa się w określonym celu, niezbędne są środki, przygotowania. Trzeba kierować się znakami, korzystać z przewodników. Są spotkania, są wędrowki wspólne. Turystyka symbolem wędrowki do utraconego Raju? (*„FILOZOFICZNE PODSTAWY TURYSTYKI” - wykład na międzynarodowej konferencji w AWF w Krakowie 2005 r.*).

To właśnie te przytoczone stwierdzenia, skłoniły mnie do ułożenia listy ważnych zagadnień i problemów współczesnej turystyki, które warto poznać, których znajomość dla praktycznego działania jest niezbędna.

Na treść książki składają się: podstawowe pojęcia i definicje z zakresu turystyki i rekreacji, przegląd dat z historii turystyki w Polsce i na świecie, omówienie motywów skłaniających do podróży, form uprawiania turystyki przez różne grupy wiekowe i społeczne, jej wielkości, funkcji, uwarunkowań rozwoju i metod badania ruchu turystycznego. Każde zagadnienie, z uwagi na objętość publikacji, tylko w krótkim ujęciu zasygnalizowałam, traktując je jako inspirację do poszerzenia wiedzy zawartej w dostępnej literaturze i uzupełnienia, dzięki praktycznym wskazówkom podanym na stronach internetowych (netografia).

I. POJĘCIA I DEFINICJE

Słowo turystyka pochodzi od francuskiego pojęcia *tour*, które oznacza wycieczkę, podróż kończącą się powrotem do miejsca, skąd nastąpił wyjazd. Najogólniej można wyróżnić dwa podstawowe rodzaje definicji turystyki - klasyczne i współczesne.

Definicje klasyczne:

- „**Turystyka** jest to zespół stosunków i zjawisk, które wynikają z podróży i pobytu osób przyjezdnych, o ile nie występuje w związku z tym osiedlenie i podjęcie działalności zarobkowej” (W. Hunziker)
- „**Turystyka** stanowi całokształt stosunków i zjawisk związanych z podróżą i pobytem odwiedzających w jakiejś miejscowości, z tym, że pobyt nie przekształca się w stałe zamieszkanie” (A. Sess)

Przedstawione definicje turystyki ograniczają jej zakres przede wszystkim do podróżowania w celach poznawczych, zdrowotnych, rekreacyjnych, sportowych. Podkreślają te rodzaje aktywności, w których może realizować się zasada dobrowolności i rozwój osobowości człowieka. Zwracają uwagę na znaczenie w turystyce poznania, przeżycia, rozrywki i wypoczynku.

Współczesne koncepcje turystyki dostrzegają nie tylko jej przedstawione walory, ale także wskazują na zjawisko wydawania i zarabiania przez turystę pieniędzy w miejscu okresowego pobytu lub w czasie samej podróży. Zwracają zatem uwagę na wymiar ekonomiczno społeczny turystyki, tak więc:

„**Turystyka** w szerokim znaczeniu jest to całokształt zjawisk ruchliwości przestrzennej związanych z dobrowolną czasową zmianą miejsca pobytu, rytmu i środowiska życia oraz z wejściem w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzanym (przyrodniczym, kulturowym bądź społecznym)” (K. Przeclawski)

Powyższa definicja w odróżnieniu od definicji klasycznych obejmuje także osoby wyjeżdżające w celach zarobkowych. Można powiedzieć, iż w naszych czasach turystyka staje się nie tyle jednym więcej rodzajem aktywności ludzkiej, ile raczej pewnym sposobem uprawiania różnego rodzaju aktywności, staje się środkiem realizacji różnych celów w tym zarobkowych. Można bowiem zarabiać pieniądze zarówno w miejscu zamieszkania jak i w miejscu pobytu czasowego. Bywa bowiem tak, że wyjazd formalnie zarobkowy (delegacja służbowa) jest motywowany w istocie potrzebami poznawczymi, a wyjazd formalnie wypoczynkowy (wycieczka) - względami zarobkowymi. Zarobkowy charakter turystyki w kraju i za granicą ma tendencję rosnącą. Głównym motywem podejmowania prac zarobkowych jest chęć zdobycia

środków na turystykę, często etapy wędrówki turystycznej przeplatają się z przerwami na zdobycie pieniędzy na jej kontynuowanie.

Mówiąc zatem, turystyka, rozumiemy „ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych, nie dłużej niż przez rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem”¹ i nie podejmują w tym czasie czynności zarobkowych.

Na podstawie przytoczonych definicji można też rozumieć, że turystyka jest to czasowe przemieszczanie się ludzi do miejscowości i rejonów znajdujących się poza ich stałym miejscem zamieszkania i czasami podejmowanie w nich pracy. Turystyka jest pewnym sposobem realizacji aktywności człowieka, łączy się ze zmianą środowiska przyrodniczego, kulturalnego i społecznego, ze zmianą codziennego rytmu życia, wchodzenia w osobiste kontakty z przyrodą, kulturą i ludźmi.

Turystyka - jest zjawiskiem interdyscyplinarnym, stanowi przedmiot badań różnych dyscyplin naukowych, m.in. politologii, geografii, ekonomii, psychologii, socjologii, urbanistyce i wielu innych. Jest to specyficzny rodzaj migracji ludności, spędzającej wolny czas w miejscu nie związanym ze swoim stałym miejscem zamieszkania.

Jest zjawiskiem psychologicznym, ponieważ człowiek jest podmiotem podróżowania.

Jest zjawiskiem społecznym, gdyż człowiek w trakcie podróży wchodzi w pewną rolę społeczną (rolę turysty) i w trakcie pobytu turystycznego występują kontakty społeczne, np. turysta/mieszkańcy odwiedzanej miejscowości lub turysta/organizatorzy.

Jest zjawiskiem ekonomicznym, bo rozpatruje się ją w kategorii popytu i podaży, staje się biznesem - zarabiają przedsiębiorstwa zaangażowane w obsługę turysty, rozwijają się miejscowości, do których przyjeżdżają turyści.

Jest czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, miast, obszarów miejskich i wiejskich, będących celem podróży.

Jest zjawiskiem przestrzennym (odbywa się w przestrzeni), może wpływać na środowisko zarówno pozytywnie jak i negatywnie. Z jednej strony następuje rozwój środowiska, ale z drugiej strony może nastąpić jego degradacja (np. w przypadku zbyt dużej liczby turystów przebywających jednocześnie na niewielkim obszarze - takie przykłady można zauważyć m.in. w Tatrach).

Jest zjawiskiem kulturowym, czyli elementem współczesnej kultury, staje się coraz bardziej masowa, jest sposobem poznawania, przeżywania świata, bycia z innymi, jest zdarzeniem kultury (ludzie odwiedzają inne kraje), bywa czynnikiem przemian kulturowych.

Analiza występujących w literaturze przedmiotu definicji, pojęć i określeń

1.1 Pojęcie turystyki

Pojęcie turystyka stosowane jest tak w literaturze przedmiotu, jak i w codziennym użyciu, w co najmniej dwóch znaczeniach: przyjemnościowym² oraz statystyczno-ekonomicznym. Wskazuje to na istotną różnicę w sposobie postrzegania turystyki: z jednej strony jako sposo-

¹ *Terminologia turystyczna*. Zalecenia WTO, ONZ-WTO, UKFiT, Warszawa 1995, s.5.

² R.Łazarek: *Ekonomika turystyki. Wybrane zagadnienia*. Warszawa, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 1999, s. 25.

bu realizacji osobistych potrzeb i motywów oraz wypełniania czasu wolnego, z drugiej, jako przedmiotu ruchu podróźnych na świecie, którego zmierzenie i ujęcie statystyczne wymaga stosowania „twardych” kryteriów (np. przez rejestrowanie liczby gości hotelowych). Mechanizmy przepływu podróźnych na świecie nie są jednak stałe, w związku z czym ze zmianą zachowań turystycznych, zmieniają się także definicje turystyki. W aspekcie ekonomicznym turystyka dotyczy bowiem szczególnie rozdźwięku między nieograniczonością ludzkich potrzeb a ograniczonością zasobów, które służą do ich zaspokojenia³.

1.1.1 Turystyka jako zjawisko

Według U. Szubert-Zarzewny, turystyka dotyczy zjawisk nie tylko ze sfery ekonomii, lecz także polityki, aktywności społecznej czy sfery cywilizacyjno-kulturowej. Choć jest dziedziną gospodarki, ma wpływ na rozwój osobowości człowieka, przez co odnosząc się do jego potrzeb pozaekonomicznych, wiąże się także ze sferą kultury danego społeczeństwa⁴. Zdaniem K. Przeławskiego, (...) „turystyka jest jednocześnie zjawiskiem psychologicznym, społecznym, ekonomicznym, przestrzennym oraz kulturowym”⁵. (...) Turystyka jako zjawisko przestrzenne ma wpływ na ład przestrzenny, mogąc go rozwijać, lub też burzyć, przez przyczynianie się do degradacji otoczenia. Infrastruktura turystyczna jest ważnym czynnikiem układu przestrzennego, przez co turystyka w sposób istotny wpływa na krajobraz. W aspekcie psychospołecznym można mówić m.in. o styczności i nawiązywaniu więzi społecznych przez ludzi uczestniczących w turystyce, podróżujących pod wpływem określonych motywów, realizujących swoje potrzeby i osiągających cele związane z określonymi wartościami. Turystyka wywołuje określone emocje i przeżycia, a człowiek zachowując je w swoich wspomnieniach, zmienia swoje zachowanie wobec drugiego człowieka, środowiska.

K. Przeławski, uznając, że turystyka jest przede wszystkim zachowaniem człowieka, krytykuje tendencję ograniczania jej opisu do zjawiska ekonomicznego, w którym ważną rolę pełnią prawa podaży i popytu. Jednocześnie jednak sam K. Przeławski w opisie aspektu psychospołecznego turystyki, ogranicza się do analizy strony popytu rynku turystycznego, czyli turystów, nie zajmując się potrzebami i zachowaniami strony podaży rynku turystycznego. Potrzeby te zauważa natomiast W.W. Gaworecki, wyróżniając wśród kryteriów podziału turystyki⁶ grupy motywacji osobno dla strony podaży i popytu.

1.1.2 Turystyka a hierarchia potrzeb człowieka, jego czas wolny i praca

Według E. Mazura turystyka nie jest pojęciem równoznacznym „rekreacji” i „wypoczynkowi”⁷. „Rekreacja oznacza wszystkie czynności podejmowane w celu regenera-

³ U.Szubert-Zarzewny: *Turystyka w rozwoju gospodarczym Polski*. Wrocław, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja”, 2002, s. 39.

⁴ U.Szubert-Zarzewny: *Turystyka w rozwoju ...op.cit.*, s. 42.

⁵ K.Przeławski: *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*. Kraków, Wydawnictwo Albis, 1997, s. 31.

⁶ W.W.Gaworecki: *Turystyka*. Warszawa, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, 2003, s. 22.

⁷ E.Mazur: *Geografia turystyczna*. Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2002, s. 15.

cji sił, wypoczynek natomiast to działalność człowieka poza pracą zawodową.” W tym sensie, wypoczynek i rekreacja odpowiadają czasowi wolnemu, a turystyka może być jedną z form jego spędzania. Jak zwraca uwagę R. Łazarek, turystykę, jako formę zaspokojenia ludzkich potrzeb, zestawia się zwyczajowo⁸ z potrzebami wyższego rzędu w piramidzie Masłowa⁹, szczególnie z najwyższą potrzebą - samorealizacji¹⁰. Podobnie stwierdza D. Milewski, pisząc, że (...) „turystyka nie wiąże się z zaspokajaniem podstawowych potrzeb człowieka, wobec czego wymaga spełnienia pewnych warunków”¹¹. (...) Turystyka odpowiada więc na osobiste potrzeby związane z realizacją funkcji czasu wolnego, który zdaniem K.J. Helnarskiej, jest najistotniejszym społecznym warunkiem jej rozwoju¹². Czas wolny może być przeznaczony na turystykę lub na dodatkową pracę - która choć umożliwia zakup innego dobra, wzmaga także zapotrzebowanie na wypoczynek¹³.

W ekonomii, turystyka nie ogranicza się jednak jedynie do form spędzania czasu wolnego. Zachowania turystyczne nie są wcale nierozdzielnie związane z czasem wolnym od pracy. Turystyka nie musi mieć charakteru nieobowiązkowego, niezarobkowego, ani nawet przyjemnościowego¹⁴. Z punktu widzenia ekonomii (...) „mianem turystyki można także określić podróżowanie w celach handlowych i biznesowych. Osoby, podróżujące w tych celach, korzystają bowiem z lokalnej oferty tak samo, jak inni turyści i jako takie wzmagają popyt na miejscowych rynkach usług turystycznych”¹⁵.(...)

1.1.3 Aktualnie obowiązujące definicje turystyki i turysty

Zestawienie różnych definicji pojęcia *turystyka*¹⁶:

WALTER HUNZIKER

„...turystyka to zespół stosunków i zjawisk wynikających z podróży i pobytu osób przyjezdnych, o ile nie występuje w związku z tym osiedlenie się i podjęcie pracy zarobkowej”.

KRZYSZTOF PRZECLAWSKI

„...w szerokim znaczeniu turystyka jest to całokształt zjawisk ruchliwości przestrzennej, związanych z dobrowolną, czasową zmianą miejsca pobytu, rytmu i środowiska życia oraz wejściem w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzanym (przyrodniczym, kulturowym, bądź społecznym)” - patrz schemat 1.

⁸ R.Łazarek: *op.cit.*, s. 25.

⁹ A.H.Maslow: *Motivation and Personality*. New York - Ewanstan - London, Harper and Row, 1954, s. 37.

¹⁰ W.W.Gaworecki: *Turystyka...*, s. 106.

¹¹ D.Milewski: *Regionalne uwarunkowania rozwoju turystyki na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*. Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2004, s. 49.

¹² K.J.Helnarska: *Międzynarodowy ruch turystyczny w Unii Europejskiej*. Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004, s. 104.

¹³ W.Kamiński: *Współczesna teoria dobrobytu*. Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, 1980, s. 91 za: U.Szurbert-Zarzewny: *op.cit.*, s. 65.

¹⁴ K.Przeclawski: *op.cit.*, s. 29.

¹⁵ S.Wodejko: *Ekonomiczne zagadnienia turystyki*. Warszawa, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa, 1998, s. 11.

¹⁶ mgr Damian Liśkiewicz w: <http://portal.wsiz.rzeszow.pl/strona.aspx?id=797>

WTO

„... ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych, lub innych, nie dłużej niż przez rok bez przerwy, poza swoim codziennym otoczeniem, z wyłączeniem wyjazdów, w których głównym celem jest działalność zarobkowa”.

WIESŁAW ALEJZIAK

„... ogół zjawisk związanych z podróżą i pobytem osób przebywających czasowo i dobrowolnie poza swoim codziennym środowiskiem, w tym zwłaszcza ekonomiczne i społeczne interakcje zachodzące pomiędzy organizatorami turystyki, bezpośrednimi usługodawcami, miejscową ludnością oraz samymi turystami, o ile głównym celem ich wyjazdów nie jest działalność zarobkowa wynagradzana w odwiedzanej miejscowości”.

Najogólniej rzecz można, że w przypadku turystyki, mamy do czynienia ze zmianą miejsca pobytu, która jest:

- czasowa,
- dobrowolna,
- umotywowana inaczej, niż podjęciem pracy w nowym miejscu¹⁷.

Komisja ds. Statystyki ONZ przyjęła w 1993 r. definicję turystyki, w której określa się ją jako „ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż przez rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem”¹⁸. Powszczególne fragmenty tej definicji można wyjaśnić następująco:

- przez „ogół czynności” rozumieć należy nie tylko czynności turystów, więc strony popytu w rynku turystycznym, lecz także wszelkie działania ze strony podaży, stanowiące sferę obsługi ruchu turystycznego¹⁹;
- cele podróży określone zostają możliwie szeroko, przy czym ze względów statystycznych określa się grupy celów wyjazdów turystycznych;
- także ze względów statystycznych stosuje się w klasyfikacji turystyki ograniczenie czasu trwania podróży do roku;
- pojęcie „codziennego otoczenia” wprowadzone zostało w celu wyłączenia z „turystyki” ruchu osób, które podróżują między domem i pracą, miejscem nauki lub innymi miejscami, które odwiedzają regularnie.

Uczestników ruchu podróżniczego nazywa się podróżnymi - są to wszystkie osoby, które podróżują między dwoma miejscami. Ci z nich, których wyjazd ma charakter turystyczny, to odwiedzający. Według tzw. definicji rzymskiej, przyjętej na konferencji ONZ w Rzymie, w 1963 r. odwiedzającymi są osoby przybywające do kraju nie będącego krajem ich stałego miejsca zamieszkania, w jakimkolwiek celu, z wyjątkiem wykonywania w tym kraju zawodu²⁰. W brzmieniu przyjętym przez Komisję ds. Statystyki ONZ w 1993 roku, odwiedzającym

¹⁷ K.Przeclawski: *op.cit.*, s. 29.

¹⁸ *Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO*. Warszawa, ONZ-WTO, 1995, s. 3.

¹⁹ S.Wodejko: *op.cit.*, s. 10.

²⁰ S.Wodejko: *op.cit.*, s. 10.

jest osoba, która przebywa poza miejscem zamieszkania, bez względu na motyw jej podróży, jeżeli jej główny cel podróży jest inny niż podjęcie działalności wynagradzanej w miejscu odwiedzin²¹.

W porównaniu do definicji rzymskiej można odnotować dwie ważne zmiany. Po pierwsze, inny kraj zastąpiono miejscem odmiennym od miejsca zamieszkania i pracy (które określono jako codzienne otoczenie), w czym definicja przypomina definicję turystyki. Po drugie, choć z kategorii odwiedzających wciąż wyłączeni są ci, którzy podróżują dla podjęcia pracy, odwiedzającymi mogą być także osoby podróżujące w ramach już wykonywanego zawodu, szczególnie jeżeli wynagradzane są w miejscu zamieszkania, np. uczestnicy zjazdów, kongresów lub innych zdarzeń biznesowych.

Szczególną formą turystyki jest *ekoturystyka*. Według dr. Grzegorza Rąkowskiego (Instytut Ochrony Środowiska). „Ekoturystyka to zjawisko przestrzenne, polegające na takim użytkowaniu i zagospodarowaniu turystycznym środowiska przyrodniczego, aby zapewnione było utrzymanie równowagi w systemach ekologicznych. Należy więc założyć rozwój takich form użytkowych, które nie zakłóca sprawności funkcjonowania przyrody. Podstawowe programy użytkowe regionów turystycznych powinny sprowadzać się do obsługi odpowiednich - wynikających z uwarunkowań przyrodniczych - form turystyki”²².

Turysta - spośród wielu definicji, jakie można znaleźć w literaturze, warto przytoczyć pierwszą oficjalną definicję przyjętą w 1937 r. przez Radę Ligi Narodów określającą turystę zagranicznego: „Dla uzyskania większej porównywalności statystyk turystyki międzynarodowej, określenie *turysta* powinno w zasadzie być rozumiane jako oznaczające każdą osobę podróżującą przez czas trwający 24 godziny lub więcej, w kraju nie będącym krajem jej stałego zamieszkania”²³. Tę definicję uzupełniano i poprawiano kilkakrotnie, m.in. w 1963 r. na konferencji ONZ w Rzymie, w 1993 r. w publikacji Światowej Organizacji Turystyki (ŚOT).

Wymieniona publikacja zaleca (dla potrzeb statystycznych), aby rozróżniać dwie kategorie podróży:

- odwiedzających,
- innych podróży.

Obie kategorie różnią przyjęte kryteria dla odwiedzających:

- podróż powinna się odbywać do miejscowości znajdującej się poza codziennym otoczeniem danej osoby; pozwala to wyłączyć mniej lub bardziej regularne podróże między miejscem nauki lub pracy a domem rodzinnym;
- długość pobytu w odwiedzanej miejscowości nie powinna przekraczać 12 kolejnych miesięcy;
- głównym celem wizyty nie może być działalność zarobkowa wynagradzana w odwiedzanej miejscowości; w ten sposób wyklucza się emigrację ludności związaną z pracą.

²¹ K.Przeclawski: *op.cit.*, s. 28; R.Lazarek: *op.cit.*, s. 12.

²² <http://www.natura2000.org.pl/?articles=5&kat=9&article=16>

²³ W.W. Gaworecki: *Turystyka*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000, s 11.

Biorąc pod uwagę konieczność ujednoczenia podstaw przyjętych do analiz statystycznych, Światowa Organizacja Turystyki zaleca podział odwiedzających na:

- odwiedzających międzynarodowych, obejmujących turystów, tj. osoby zatrzymujące się co najmniej na jedną noc, oraz odwiedzających jednodniowych, tj. osoby nie korzystające z zakwaterowania w odwiedzanym miejscu;
- odwiedzających krajowych, obejmujących turystów, tj. odwiedzających zatrzymujących się co najmniej na jedną noc, oraz odwiedzających jednodniowych, którzy nie korzystają z zakwaterowania w odwiedzanej miejscowości.²⁴

1.1.4 Ruch turystyczny

Turystyka jest, jak podano wyżej, zjawiskiem społeczno ekonomicznym zwanym *ruchem turystycznym*, który z jednej strony jest wywoływany określonym popytem (potrzebą) na dobra i usługi turystyczne, a z drugiej strony podażą (wytwarzaniem) dóbr i usług turystycznych. Ruch turystyczny charakteryzuje: dobrowolność decyzji podróżowania; czasowe opuszczenie stałego miejsca zamieszkania; poznawczy, wypoczynkowy, zdrowotny, rozrywkowy lub zarobkowy cel wyjazdu (Schemat 1).

²⁴ W.W. Gaworecki: *Turystyka ...op.cit.*, s. 14-15.

Źródło: opracowanie własne wg: K. Przecławski, *Człowiek a turystyka, zarys socjologii turystyki*, Albis, Kraków 1999, s. 30

Jak ze schematu 1 wynika, zgodnie z określeniem W. Kaprowskiego „ruch turystyczny to ogół różnorodnych form czasowego przemieszczania się ludzi, które wynikają z potrzeb uznanych za turystyczne (czasowe i niezwiązane z chęcią podjęcia pracy)”²⁵. W tej definicji użyto kryteriów czasu trwania i celu wyjazdu, podobnie, jak w definicji turystyki. Według tych samych kryteriów można także dokonać klasyfikacji ruchu turystycznego²⁶. Według B. Meyer²⁷ z zestawienia kryteriów czasu i celu powstaje często spotykana klasyfikacja ruchu turystycznego, stosowana przez H. Borne i A. Dolińskiego²⁸ oraz W. Kaprowskiego²⁹:

- a) pobytowy lub pobytowo-wypoczynkowy (obejmujący wczasy, pobyty w uzdrowiskach);
- b) wycieczkowy lub wycieczkowo-krajoznawczy (z turystyką wycieczkową, kwalifikowaną i kempingową);
- c) wycieczkowy i świąteczny lub wypoczynek krótkoterminowy (świąteczny).

Innymi ważnymi kryteriami dla dokonania podziału ruchu turystycznego są:

- a) forma organizowania (zorganizowany, niezorganizowany);
- b) miejsce zamieszkania (krajowy; zagraniczny: przyjazdowy i wyjazdowy);
- c) okres czasu wolnego (doroczny: urlopowy, wakacyjny; cotygodniowy - weekendowy).

W oparciu o te same kryteria według, których dokonuje się klasyfikacji ruchu turystycznego, dokonać można podziału turystów, czy ogólnie turystyki. W. Gaworecki na podstawie istniejących współcześnie definicji turysty i ruchu turystycznego definiuje ruch turystyczny następująco: (...) „Społeczno-ekonomiczne zjawisko ruchu turystycznego współcześnie jest tworzone przez zbiór podróżnych motywowanych różnymi celami natury społeczno-kulturowej i zawodowej, które zmierzają oni osiągnąć po czasowym i dobrowolnym opuszczeniu miejsca stałego zamieszkania w kraju lub za granicą”³⁰.(...)

Współcześnie zatem, ruch turystyczny posiada charakter społeczny i ekonomiczny poszerzony o motywację wynikającą z potrzeb człowieka podejmującego podróż turystyczną.

Podane definicje należy traktować jako uogólniające, z uwagi na to, iż pojęcie ruchu turystycznego oraz turystyki ulegać będzie przeobrażeniom w czasie tak, jak ulegać im będą warunki społeczno-gospodarcze. Ponadto dla potrzeb konkretnych analiz naukowych i praktycznych w przyjętych przez badających definicjach, akcentowane będą różne aspekty. Inne

²⁵ W. Kaprowski: *Geografia turystyczna*. Warszawa, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2004, s. 116.

²⁶ Tamże

²⁷ *Wybrane aspekty obsługi ruchu turystycznego*. Red. B. Meyer, Szczecin, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, 2004, s. 53.

²⁸ H. Borne, A. Doliński: *Organizacja turystyki*. Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1998, s. 28.

²⁹ W. Kaprowski: *op.cit.*, s. 116.

³⁰ W.W. Gaworecki: *Turystyka ...op.cit.*, s. 17

w naukach humanistycznych i inne w ekonomicznych. Elementem stałym wszystkich definicji jest to, że *ruch turystyczny* jest zjawiskiem o charakterze społecznym, kulturowym i ekonomicznym polegającym na podróżowaniu. Jest to ruch dobrowolny i czasowy.

Turyzm

Określenie *turyzm* - pojawiło się w literaturze w latach 30. XX wieku. Pojęcie to - pierwszy w polskiej literaturze geograficznej sprecyzował prof. Stanisław Leszczycki kierujący Studium Turyzmu w katedrze Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (1932) - przyjmując dla określenia „turyzm” - „całokształt zagadnień teoretycznych, gospodarczych i geograficznych, statystycznych, prawnych, kulturalnych i społecznych związanych z turystyką”³¹.

Obecnie istnieje wiele definicji turyzmu. Według definicji zamieszczonej w *Słowniku pojęć geograficznych* autorstwa S. Pietkiewicza i S. Żmudy (1973 r.) turyzm jest określany jako „całokształt spraw i zagadnień gospodarczych, społecznych, kulturowych, geograficznych, prawnych itp. związanych z ruchem wypoczynkowo - turystycznym”. Zdaniem A. Boguckiej, „pojęcie „turyzm” obejmuje wszystkie formy podróżowania z pominięciem podróży związanych z załatwianiem interesów, jak również ze zmianą miejsca zamieszkania.” Z definicji tej wynika, że termin turyzm ma znacznie szerszy zakres niż pojęcie „turystyka”. Podobną definicję turyzmu przedstawia A. Kowalczyk w swej publikacji - *Geografia turyzmu*³².

Można zatem przyjąć, że turyzm to całokształt spraw i zagadnień związanych z ruchem turystycznym, zagadnień gospodarczych, społecznych, geograficznych, prawnych. Jest dziedziną najszerszą, jest to dyscyplina turystyczna zajmująca się przyrodniczymi i antropogenicznymi uwarunkowaniami i następstwami ruchu turystycznego. Zajmuje się badaniem przestrzennego zróżnicowania uwarunkowań rozwojowych turystyki, analizuje przebieg i następstwa ruchu turystycznego dla środowiska, dla procesów społecznych i kulturowych. Według tak pojętego turyzmu, możemy wyróżnić trzy działy:

- 1) zagadnienia dotyczące oceny przydatności przestrzeni geograficznej do ruchu turystycznego,
- 2) zagadnienia dotyczące ruchu turystycznego jako zjawiska społecznego i ekonomicznego,
- 3) klasyfikowanie przestrzenne zjawisk turystycznych.

Rozpatrując turyzm z punktu widzenia jego rodzajów (typów), rozróżnia się turyzm:

- pobytowy,
- wycieczkowy,
- świąteczny / weekendowy.

³¹ Artykuł: Barbara Krawczyk, „Prof. Antoni Wrzosek badacz gór – krajoznawca – popularyzator turystyki - pionier turyzmu”, Oddział Krakowski PTTK, Komisja Krajoznawstwa Historii i Tradycji Kraków, luty 2005 r.

³² Waraszyńska J., Jackowski A., *Podstawy geografii turyzmu*, PWN, Warszawa 1978 oraz Kowalczyk A., *Geografia turyzmu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

1.1.5. Gospodarka turystyczna

Gospodarka turystyczna, to ogół działalności związanej z wytwarzaniem dóbr i usług turystycznych, uznając to pojęcie za równoznaczne ze sferą obsługi ruchu turystycznego³³. Definicje gospodarki turystycznej zwracają uwagę na to, że celem jej jest wypełnianie zapotrzebowania popytu na rynku turystycznym, więc generowanie podaży, w oparciu o badania potrzeb rynku. W.W. Gaworecki stwierdza, że zapotrzebowanie człowieka na dobra i usługi turystyczne wzrasta, a gospodarka turystyczna stanowi kompleks funkcji rozwijanych w celu dostarczenia tych dóbr i usług³⁴. A.S. Kornak określając podobnie strukturę gospodarki turystycznej, zamiast o zapotrzebowaniu na dobra i usługi mówi o potrzebach ludności i jej chęci udziału w formach wypoczynku i turystyki³⁵.

Ogólnie można stwierdzić, że gospodarka turystyczna to ten fragment gospodarki, który przyczynia się stale do tworzenia produktu turystycznego albo też, z którego produktów (dóbr i usług) korzystają turyści.

1.1.6. Produkt turystyczny

U. Szubert-Zarzewny określa produkt turystyczny jako wiązkę (zbiór, zestawienie) materialnych, symbolicznych, usługowych właściwości dających korzyść ekonomiczną wytwórcy i satysfakcję nabywcy³⁶. Na strukturę produktu turystycznego składają się dwie kategorie ekonomiczne: dobra i urządzenia turystyczne oraz usługi turystyczne, obie w podziale na podstawowe i komplementarne:

a) Dobra turystyczne:

- Podstawowe - walory turystyczne (naturalne i antropogeniczne).
- Komplementarne - infrastruktura (turystyczna i paraturystyczna).

b) Usługi turystyczne:

- Podstawowe.
- Komplementarne. Kowalczyk A., *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

Dobra turystyczne są to dobra stworzone przez naturę, historię lub przez człowieka, na które występuje popyt turystyczny. Dzielią się one na podstawowe - walory turystyczne i komplementarne - zagospodarowanie. Walory turystyczne (podstawowe dobra turystyczne) są przedmiotem zainteresowania turystów. Można je podzielić na walory naturalne - elementy środowiska naturalnego oraz elementy pozaprzyrodnicze - walory antropogeniczne, stworzone przez człowieka. T. Lijewski, B. Mikułowski i J. Wyrzykowski dokonują także podziału walorów turystycznych według kryterium funkcji, na wypoczynkowe, krajoznawcze i specjali-

³³ U. Szubert-Zarzewny: *op.cit.*, s. 42-43.

³⁴ W.W. Gaworecki: *Turystyka...*, s. 177.

³⁵ A.S. Kornak: *Zarządzanie turystyką*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994, s. 21.

³⁶ U. Szubert-Zarzewny: *op.cit.*, s. 42.

styczne. Walory wypoczynkowe mają służyć regeneracji sił fizycznych i psychicznych, krajoznawcze być przedmiotem zainteresowań poznawczych, specjalistyczne zaś powinny umożliwiać uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej. Ogół dóbr (tak przyrodniczych, jak i wytworzonych przez człowieka) **to zasoby turystyczne**, które walorami stają się dopiero wtedy, gdy stanowią pewną określoną wartość dla turystów. Zasoby turystyczne uznać można za potencjalne walory turystyczne, tym bardziej, że przypisywanie im wartości cechuje subiektywizm turysty z nich korzystającego³⁷.

1.1.7. Zagospodarowanie turystyczne

W.W. Gaworecki analizuje zagospodarowanie turystyczne (techniczna i społeczna infrastruktura turystyczna) w kontekście dóbr turystycznych, komplementarnych w stosunku do walorów turystycznych³⁸. Można zatem przyjąć, że jest to działalność mająca na celu przystosowanie środowiska geograficznego do potrzeb turystyki.

Działalność ta polega na:

- przystosowaniu do potrzeb ruchu turystycznego walorów turystycznych, elementów środowiska geograficznego stanowiących właściwy cel przestrzenny wyjazdów turystycznych,
- zapewnieniu możliwości dojazdu (dostępność komunikacyjna) do obszarów, miejscowości i obiektów, stanowiących cel wyjazdów turystycznych,
- zapewnieniu turystom niezbędnych warunków egzystencji w miejscu lub na szlaku będącym celem podróży (wyposażenie w odpowiednie urządzenia obsługowe, zaspokajające potrzeby noclegowo-żywnieniowe i rekreacyjne)³⁹.

1.1.8. Infrastruktura turystyczna i urządzenia turystyczne

Infrastrukturę turystyczną tworzą obiekty i urządzenia niezbędne dla właściwej obsługi turystów, a szerzej dla rozwoju turystyki. W infrastrukturze turystycznej wyróżnia się:

- 1) podstawową bazę turystyczną:
 - a) bazę noclegową,
 - b) bazę gastronomiczną,
- 2) bazę towarzyszącą:
 - a) urządzenia turystyczne,
 - b) urządzenia paraturystyczne,
 - c) infrastrukturę transportową.

Podstawowa baza turystyczna jest niezbędna, bez niej nie byłoby możliwe uprawianie większości form turystyki.

³⁷ T.Lijewski, B.Mikułowski, J.Wyrzykowski: *Geografia turystyki Polski*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 1992, s. 25-131

³⁸ W.W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa 1997.

³⁹ J. Płocka, *Wybrane zagadnienia z zagospodarowania turystycznego*, cz. I, Wyd. CKU Toruń 2006.

Baza towarzysząca stanowi uzupełnienie bazy podstawowej. Są to urządzenia, obiekty oraz instytucje o charakterze usługowym, handlowym, rozrywkowym, kulturalnym, rekreacyjno-sportowym, zaspokajające rozmaite potrzeby życiowe turystów, a nawet stwarzające dodatkowe walory turystyczne lub umożliwiające pełniejsze wykorzystanie istniejących walorów podstawowych. Pamiętać należy, że *intensywność* odwiedzania rejonu lub szlaku turystycznego zależy od:

- rangi walorów turystycznych,
- stanu dostępności komunikacyjnej,
- zdolności obsługowej urządzeń turystycznych.

O intensywności odwiedzania rejonu lub szlaku turystycznego decyduje jego *atrakcyjność turystyczna*. A kiedy stają się one atrakcyjne dla turysty? Właśnie wtedy, gdy spełnione są wyżej wymienione warunki.

Przestrzenne zagospodarowanie regionu należy rozumieć jako rozmieszczenie w przestrzeni sieci osadniczej, ośrodków przemysłowych, wyposażenie w usługi i zieleń, w tym urządzenia turystyczne, prawidłowe rozplanowanie aglomeracji. Procesy urbanizacyjne i sieć osadnicza mają decydujące znaczenie dla kształtowania przestrzennej struktury kraju. Plan przestrzennego zagospodarowania kraju zakłada konieczność wyznaczenia funkcji i specjalizacji poszczególnym obszarom oraz ogniwom życia społeczno-gospodarczego i dotyczy głównie rozmieszczenia majątku trwałego jako bazy technicznej.⁴⁰

1.2. Usługi turystyczne

Wśród usług świadczonych na rynku turystycznym wyróżnia się usługi podstawowe i komplementarne. Usługi podstawowe umożliwiają turyście dotarcie na miejsce, są bowiem świadczone przy użyciu infrastruktury (zagospodarowania turystycznego). Usługi komplementarne to te, które związane są z celem przyjazdu turysty i realizacją jego czasu wolnego. Te usługi mają bardziej niematerialny charakter, ponieważ skierowane są najczęściej do świadomości turysty⁴¹.

Wartość i jakość tak usług materialnych, jak i niematerialnych (nie będących w ścisłym znaczeniu usługami, takich jak np. gościnność czy uprzejmość) są jednakowo ważne. Tylko wtedy, gdy wartość i jakość usług materialnych i niematerialnych występuje łącznie, produkt turystyczny staje się specyficzną całością i jako akceptowane przez turystów dobro konsumpcyjne, staje się przedmiotem popytu w ruchu turystycznym.

1.2.1 Obsługa ruchu turystycznego

Czyli zespół usług opartych na środkach materialnych i organizacyjnych, który pozwala na realizację potrzeb wynikających z obranego celu podróży turystycznej (tj. transportowe, nocle-

⁴⁰ J. Płocka, *Wybrane zagadnienia z zagospodarowania turystycznego*, cz. I, Wyd. CKU, Toruń 2006, s. 13-14.

⁴¹ W.W. Gaworecki, *Turystyka...*, s. 252-254.

gowe, żywieniowe i inne towarzyszące usługi). System organizacji obsługi ruchu turystycznego tworzą:

- organizacje i stowarzyszenia turystyczne, które mogą mieć charakter lokalny, regionalny, krajowy, międzynarodowy lub światowy (np. UNWTO),
- jednostki organizacji rządowej i samorządowej (np. ministerstwo, PIT, ROT, LOT, POT, Instytut Turystyki i inne),
- organizacje społeczne (np. PTTK),
- podmioty gospodarcze - producenci usług turystycznych oraz jednostki pośredniczące w ich sprzedaży (np. producenci usług stowarzyszeni w: IATA, HORECA, IHA, UEFTA, touroperatorzy, biura podróży).⁴²

1.2.2 Walory (zasoby) turystyczne

Cechy obszarów posiadających cechy sprzyjające turystyce, czyli inaczej zbiór elementów środowiska naturalnego, a także elementów pozaprzyrodniczych, które - wspólnie lub każde z osobna - będą przedmiotem zainteresowania turysty i decydują o atrakcyjności turystycznej⁴³.

Mając na uwadze motywy ruchu turystycznego, walory turystyczne można podzielić na: **walory wypoczynkowe, walory krajoznawcze i walory specjalistyczne**. Waloryzacja obszarów turystycznych jest niezbędna dla celów planowania rozwoju turystyki w Polsce, dla celów prognozowania turystycznego. Znajomość walorów, to również świadomość atrakcyjności turystycznej różnych obszarów kraju, która pozwala na prawidłowe zagospodarowanie turystyczne z zachowaniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego⁴⁴.

Region turystyczny - obszar charakteryzujący się wysokimi walorami turystycznymi oraz odpowiednim do nich zagospodarowaniem turystycznym, w którym koncentruje się ruch turystyczny, np. Pojezierza, region nadmorski, region górski itp.⁴⁵

W regionie turystycznym wyodrębnia się **rejony turystyczne**, np. w regionie Pojeziernym: Pojezierze Brodnickie, Pomorskie, w regionie górskim: Tatry, Sudety itp.

Miejscowość turystyczna - to jednostka osadnicza, która ze względu na walory turystyczne, infrastrukturę turystyczną i dostępność komunikacyjną stanowi punkt docelowy lub etapowy migracji turystycznych (np. Szczyrk, Zakopane, Hel itp.)⁴⁶.

1.3 Turystyka zrównowazona

Turystyka zrównowazona⁴⁷ (*sustainable tourism*) - tj. turystyka rozwijająca się zgodnie z predyspozycjami naturalnymi obszaru, zgodnie z zasadami ekorozwoju.

⁴² *Kompendium wiedzy o turystyce*, red. G. Gołembski, PWN, Warszawa, 2006

⁴³ J. Płocka, *Wybrane zagadnienia z zagospodarowania turystycznego*, cz. I, op.cit., s. 18.

⁴⁴ J. Płocka, *Wybrane zagadnienia z zagospodarowania ...* op.cit., s.18.

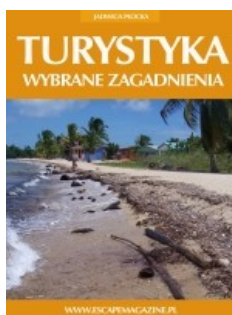
⁴⁵ tamże, s. 9.

⁴⁶ tamże, s. 11.

Turystyka zrównoważona rozumiana jest jako **ekoturystyka** - czyli filozofia wdrażania niezbędnych, pozytywnych cech rozwojowych, przeciwstawienie się dotychczasowym poważnym, niszczącym oddziaływaniom zjawiska turystyki na regiony i miejsca docelowe ruchu przyjeżdżających. Ekoturystyka to nie tylko dbałość o ochronę środowiska naturalnego, ale także konieczność pogodzenia interesów ekologicznych z postępem cywilizacyjnym, z potrzebą integracji społeczności gospodarzy, środowisk przyjmujących i gości, ich kultury i zachowań. Zgodnie ze Światową Deklaracją Turystyki Zrównoważonej z kwietnia 1995 r. Ekoturystyka, to przede wszystkim równoczesne pogodzenia interesów: ekologii, ekonomii i etyki⁴⁸.

Ekoturystyka to bierna obserwacja przyrody oraz kultury materialnej i duchowej ludzi żyjących w nienaruszonych ingerencją zewnętrzną warunkach naturalnych. Zdaniem K.J. Helnarskiej, motywacją osoby uprawiającej ekoturystykę jest chęć poznania struktury odwiedzanego środowiska oraz zrozumienia zasad funkcjonowania przyrody przez bezpośrednie z nią obcowanie. Turystyka ekologiczna podejmowana jest samodzielnie lub w małych grupach, które kierują się zasadą jak najmniejszej ingerencji w środowisko naturalne. Turystykę ekologiczną uprawia się najczęściej na obszarach chronionych, w których nie ingerował bezpośrednio człowiek oraz parkach narodowych i rezerwach⁴⁹. Ekoturysta podziwia i czerpie zadowolenie z piękna krajobrazów, roślin i zwierząt⁵⁰. Wart jest podkreślenia faktu, jak dodaje D. Zaręba, że ekoturysty dbają o zapewnienie środków finansowych na ochronę przyrody oraz chętnie podejmują działania wspierające dobrobyt mieszkańców. Turystyka ekologiczna z jednej strony jest więc zaszyciem się w „dzikim” terenie, z drugiej jednak nie ogranicza się do podziwiania przyrody, lecz także ekosystemów kulturowych. Z tego powodu ten rodzaj turystyki bywa także nazywany ekoetnoturystyką⁵¹.

Pełna wersja publikacji

<http://www.escapemagazine.pl/369663-turystyka-wybrane>

⁴⁷ Określenie to powstało w wyniku przyjętych ustaleń dot. zasad zrównoważonego rozwoju na Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro.

⁴⁸ źródło: wykłady prof. dr arch. Romany Przybyszewskiej Gudelis.

⁴⁹ K.J. Helnarska: *Międzynarodowy ruch turystyczny w Unii Europejskiej*. Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004, s. 111.

⁵⁰ J. Kamieniecka: *(Eko)turystyka zielonym rynkiem pracy*. Zeszyt nr 6/1995, Warszawa, Instytut na rzecz Ekorozwoju, 1995, s. 20.

⁵¹ D. Zaręba: *Ekoturystyka. Wyzwania i nadzieje*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000, s. 47.